

ANAYASA HUKUKU DERSİ

(FİNAL SINAVI)

A- YAZILI CEVAP İSTENEN SORULAR

SORU – 1

“Sahip olduğumuz bütün özgürlükler, krallardan çaldığımız yetkililerdir” sözü ile temel hak ve özgürlükler ile siyasal otoritenin gücü arasındaki denge anlatılmak istenmektedir. Osmanlı-Türk anayasal gelişmelerinden veya 1982 tarihli TC Anayasasından örnek vererek, bu dengeyi açıklayınız. (25p)

“Temel Hak ve Özgürlükler ile Siyasal Otorite Arasındaki Denge”

Günümüz anlamında temel hak ve özgürlükler, tarihsel süreçte siyasal otoriteye karşı mücadelenin bir sonucu olarak anayasal güvenceye kavuşmuştur. Anayasacılık hareketleriyle, siyasal otoritenin sınırsız ve keyfi olarak kullanabileceği yetkilerine, sınırlılık ve hukuka uygunluk ölçütü getirilmiştir. Kişileri doğuştan getirdiği ve devredilemez olduğu ileri sürülen hakları da bu süreçte, hukukun koruması altına alınmış; yani siyasal otoritenin sınırsız ve keyfi işlemlerinin dışına çıkarılmıştır. Tarihsel süreçte otorite her zaman temel hak ve özgürlükler aleyhine genişlerken, aynı şekilde temel hak ve özgürlüklerin anayasal güvenceye kavuşması da siyasal otoritenin yetki alanını daraltmıştır. Bunu bir su bardağı gibi düşünmek mümkündür. Bardak ne kadar doluysa boş kısmı o kadar azdır. Doluluk ve boşluk daima birbiri aleyhinde ve ters orantılı olarak gelişir. Örnek olarak, 1982 tarihli TC Anayasasının 23. maddesi herkese seyahat özgürlüğü tanımaktadır. Bir kimsenin seyahat özgürlüğünü kullanabilmesi, aynı zamanda siyasal otoritenin bu seyahati keyfi ve hukuk dışı olarak engelleyememesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda hak ve özgürlüklerin varlığı, siyasal otoritenin yetkisinin sınırlanmasıyla eşdeğerdir. Diğer yandan herhangi bir konuda siyasal otoritenin yetkisinin bulunması, siyasal otoritenin müdahalede bulunabilmesi demektir ki; bu da o alanda bir hakkın ya da özgürlüğün kullanılmaması anlamına gelir. Hak ve özgürlüklerle siyasal otorite bir denge üzerine kuruludur ve hangisi daha güçlü ise, diğer taraf o kadar zayıf kalır.

SORU – 2

OLAY

Varsayalım ki; Türkiye’de yapılan bir genel seçimde %55 oy oranı ile tek başına iktidar olan bir siyasal parti, iktidardayken tüzüğünde değişiklik yaparak, üniter devlet yapısı yerine, halklar arasında eşit haklara dayanan korporatif federalist bir devlet yapısı benimsemiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı gerekli incelemeyi yaptıktan sonra, parti tüzüğünü Anayasada yer alan “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” ilkesine aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle Anayasa Mahkemesine temelli kapatma davası açmıştır. Bu davanın ertesi günlerinde gitmiş olduğunuz bir mekânda iki grubun hararetli tartışmasına tanık oldunuz. Bir grup, %55 oy ile iktidara gelmiş bir partinin hiçbir suretle kapatılamayacağını savunurken; diğer bir grup Türkiye için korporatif federalizmi savunan bir partinin siyasal hayatta yaşamasına imkan olmadığını savunmaktadır. İki grup arasındaki tartışma olabildiğine duygusal ve sloganlar içeren bir haldedir.

Anayasa hukuku dersi almış bir öğrenci olarak, konuya pozitivist bir anlayışla ve anayasa hukuku metodolojisi açısından yaklaşınız. Öncelikle anayasa hukukunda kullanılan yöntemi kısaca anlatarak, size verilen problemin çözümünde bu yöntemi kullanınız. (Not: Sizden bir Anayasa Mahkemesi yargıcı gibi davranmanız değil; konuya siyasal açıdan ve duygusal bir şekilde yaklaşan kimselere konuyu pozitivist açıdan ve rasyonel bir şekilde izah eden bir sosyal bilimci gibi hareket etmeniz beklenmektedir.) (25p)

“Siyasi parti Kapatma Davası Örneğinde Anayasa Hukuku Metodolojisi”

Siyasi parti kapatma davalarının siyasal ve sosyolojik boyutları olmakla birlikte, kapatma konusu esas olarak anayasa hukukunun konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla bir siyasi parti kapatma davasına yaklaşıırken anayasa hukuku metodolojisi kullanmak gerekir. Bir anayasa hukuku meselesine şu şekilde yaklaşılr: Öncelikle konuyla ilgili Anayasada doğrudan bir madde var mıdır, ona bakılır. İkinci olarak bu konuda daha önce verilmiş Anayasa Mahkemesi kararlarına bakılır ve son olarak bu konudaki bilimsel görüşlerden yararlanılır. Siyasi parti kapatma davası söz konusu olduğunda, öncelikle Anayasanın ilgili maddelerine (madde 68 ve 69) bakılır. Kapatma davası Anayasada belirtilen usullere uygun olarak açılmış mıdır? Siyasi partinin eylemi ya da tüzüğü Anayasaya aykırılık oluşturmaktadır mıdır? Bu soruların ilke aşamada cevaplanması gerekir. İkinci olarak, bu konuda daha önce verilmiş Anayasa Mahkemesi kararlarına bakmak gerekir. Nitekim son yirmi yılda Anayasa Mahkemesi'ne çok sayıda siyasi parti kapatma davası intikal etmiştir ve mevcut konuyu yüksek mahkemenin oluşturduğu içtihatlar açısından değerlendirmek gerekir. Son olarak fikrimizin oluşmasında olgunluk sağlaması için bu konuda yazılmış bilimsel kitap, makale ve tez çalışmalarına bakılır. Böyle bir yaklaşım anayasa hukuku yaklaşımıdır. Öte yandan, konuya duygusal yaklaşmak, partinin aldığı oy oranına bakmak veya savunduğu fikirlerin hoşumuza gidip gitmemesi, siyasi partilerin kapatılmasının doğru olup olmadığını tartışmak anayasa hukukunun konusu değildir.

B- ÇOKTAN SEÇMELİ SORULAR

1- İktidarın kendi kendini sınırlamasına anayasa hukukunda otolimitasyon (auto-limitation) denir. Aşağıdaki anayasal belgelerden hangisi otolimitasyon özelliği taşımaz? (4p)

- a) Sened-i İttifak
- b) Gülhane Hattı Hümayunu
- c) Islahat Fermanı
- d) Kanun-i Esasi
- e) Hiçbiri

AÇIKLAMA: Siyasal iktidarın tek taraflı iradesiyle ortaya konan belgelere FERMAN adı verilir. Anayasal nitelik taşıyan fermanlar, siyasal otoritenin kendi kendini, kendi iradesiyle sınırladığı belgelerdir. Diğer taraftan siyasal otoritenin karşısındaki güç ile bir antlaşma şeklinde kabul ettiği belgelere MİSAK denir. B, C ve D şıklarındaki fermanlar ile siyasal iktidar kendi kendini sınırlamıştır, yani otolimitasyon özellikleri bulunmaktadır. Sened-i İttifak ise misak yöntemiyle yapılan bir belge olduğundan otolimitasyon özelliği taşımaz. Doğru cevap (A) şıkkıdır.

2- Aşağıdakilerden hangisi 1876 Anayasası için doğru değildir? (4p)

- a) Padişahın yetkilerini sınırlayan ilk Türk anayasal belgesidir
- b) Meşrutiyet rejimi getirmek istemekle birlikte, bunda başarılı olamamıştır
- c) Yargı bağımsızlığı ilkesi getirilmiştir
- d) İki meclisli bir yasama organı getirmiştir
- e) Bu anayasanın uygulanmasında iki dereceli seçim yapılmıştır

AÇIKLAMA: Padişahların yetkilerini sınırlayan ilk Türk anayasal belgesi yaygın bir görüşle, Sened-i İttifak olarak kabul edilir. 1876 yılında Kanun-i Esasının kabulüne kadar üç önemli anayasal belge, padişahın yetkilerini kısıtlamıştır. 1876 bu anlamda ilk belge olmadığından, doğru cevap (A) şıkkıdır. Diğer şıklar 1876 Anayasası açısından doğrudur.

3- Anayasanın başlangıç kısmı ve çeşitli maddelerinde yer alan aşağıdaki ilkelerden hangisi değiştirilebilir niteliktedir? (4p)

- a) Atatürk milliyetçiliğine bağlı devlet ilkesi
- b) İnsan haklarına saygılı devlet ilkesi
- c) Milli egemenlik ilkesi
- d) Sosyal devlet ilkesi
- e) Demokratik devlet ilkesi

AÇIKLAMA: Anayasanın 4. maddesi değiştirilemez maddeleri konu etmektedir ve buna göre sadece Anayasanın ilk üç maddesi değiştirilemez. A, B, D ve E şıklarında sayılan ilkeler, Anayasanın değiştirilemez olan 2. maddesinde yer almaktadır. Buna karşın Anayasada çok sık olarak milli egemenlik ilkesinden söz edilmekle birlikte, bu ilke değiştirilemez maddeler içinde yer almamaktadır. Doğru cevap (C) şıkkıdır.

4- Aşağıdakilerden hangisi 1982 tarihli TC Anayasasının Başlangıç kısmında belirtilen temel ilkelerden biri değildir? (4p)

- a) Liberal demokrasi
- b) Hukukun üstünlüğü
- c) Atatürk milliyetçiliği
- d) Millet egemenliği
- e) Herkesin Anayasadaki temel hak ve özgürlüklerden eşit yararlanması

AÇIKLAMA: Anayasanın Başlangıç kısmında A, B, C ve D şıklarındaki ilkelerden söz edilmektedir. Buna karşın Başlangıç kısmında “herkes”in değil, “her Türk vatandaşının Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden eşit yararlanması”ndan söz edilir. Herkes ise, Türk vatandaşları dışında kalanları da kapsayan bir ifadedir. Doğru cevap (E) şıkkıdır. UYARI: Başlangıç kısmında liberal demokrasi tabirinin geçmediği düşünülebilir. Başlangıç kısmında söz edilen “hürriyetçi demokrasi” liberal demokrasi ile aynı anlamdadır. Burada tabir değil ilke sorulduğu için, A şıkkının Başlangıç kısmındaki ilkelerden olduğunu kabul etmek gerekir.

5- Aşağıdakilerden hangisinde “düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti” için Anayasada öngörülen sınırlama sebebi bulunmamaktadır? (4p)

- a) Bir gazetede ulusal güvenliği tehdit edecek ölçüde devlet sırlarının açıklandığı eski bir MİT mensubuyla yapılan söyleşi
- b) Bir televizyonda ünlü bir kişinin eşinin özel seyahatleriyle ilgili magazin haberinin yer alması
- c) Bir cinayet suçu işlediği şüphesiyle yargılaması devam eden oniki yaşındaki bir ilköğretim öğrencisinin yargılanmasıyla ilgili bir haber
- d) Bir televizyonun gece kuşağında toplum ahlakına aykırı, içinde çok sayıda müstehcen sahneler bulunan bir filmin oynatılması
- e) Bir televizyon dizisinde toplumsal çatışmayı körükleyen, kişileri isyana teşvik eden ve halkı birbirine düşürecek nitelikte bir konunun yoğun olarak işlenmesi

AÇIKLAMA: Anayasanın 26. maddesi düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetini düzenlemektedir. Maddenin ikinci fıkrasında milli güvenlik (A şıkkı), özel hayatın gizliliği (B şıkkı), yargılama görevinin gereği (C şıkkı) ile kamu düzeni (D şıkkı) sınırlama sebebi olarak sayılmıştır. Sınırlama sebebi arasında genel ahlak yoktur. Doğru cevap (D) şıkkıdır.

6- **NOT:** Farklı bakış açılarına göre birden fazla şıkkın doğru kabul edilme ihtimali bulunduğundan, bu soru iptal edilmiştir. Puansal değeri (4 puan) bütün öğrencilere aynı şekilde yansıtılmıştır.

7- TBMM’ye, Aydın ilinin Didim ilçesine bağlı Akköy’de yapılacak imarla ilgili olarak, bu köyde yaşayan bir milletvekili tarafından bir kanun teklifi sunulmuştur. Bu teklife göre, eski İyon medeniyetinin kalıntılarını taşıyan Akköy’ün tarihsel dokusunu koruyabilmek amacıyla, bu köyde yapılacak olan binalarda sadece yörede çıkan taşlar kullanılabilir ve ayrıca bina mimarisinin eski İyon mimarisine uygun olma zorunluluğu getirilecektir. Türk anayasa hukuku açısından böyle bir teklifin kanunlaşması mümkün müdür? (5p)

- a) Mümkündür, çünkü Anayasaya aykırı olmadığı müddetçe TBMM’nin kanun yapmada konu bakımından sınırı yoktur ve bu teklif Anayasaya aykırılık teşkil etmez
- b) Mümkündür, çünkü Anayasanın 23. maddesine göre sağlıklı kentleşme amacıyla yerleşme özgürlüğü kanunla sınırlandırılabilir
- c) Mümkün değildir, çünkü kanun tekliflerini ancak TBMM’de grubu bulunan siyasi partiler ya da en az yirmi milletvekili sunabilir
- d) Mümkün değildir, çünkü böyle bir kanun Anayasanın 35. maddesindeki mülkiyet hakkına aykırıdır. Özel mülk sahibi kişiler bina yapımında istediği malzemeyi kullanabilir
- e) Mümkün değildir, çünkü TBMM toplumun genelini ilgilendirmeyen bir konuda, sadece bir köyle ilgili böylesine özel bir kanun çıkaramaz

AÇIKLAMA: Yasamanın genelliği ilkesi gereğince Anayasaya aykırı olmamak koşuluyla, yasama organı her alanda ve her konuda kanun çıkarabilir. Doğru cevap (A) şıkkıdır. C ve E şıkkındaki bilgiler yanlıştır. B ve D şıklarının ise konuyla ilgisi yoktur.

8- Aşağıda TBMM tarafından yerine getirilen işlemlerden hangisi, parlamento kararı niteliğinde değildir? (4p)

- a) ABD silahlı güçlerinin İncirlik Askeri Üssünü kullanmasına izin vermek
- b) Seçimlerin üç ay erkene alınmasına karar vermek
- c) Bakanlar Kurulu tarafından dört ay süreyle verilen olağanüstü hal kararını onaylamak
- d) Kalkınma planlarını onaylamak
- e) Bakanlar Kuruluna Suriye sınırındaki mayınlı bölgenin mayınlardan temizlenmesine ilişkin kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisi vermek

AÇIKLAMA: TBMM'nin Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi vermesi, "yetki kanunu" ile gerçekleşebilir, yani kanun şeklinde yapılabilir. Diğer şıklarda yer alan kararlar ise, parlamento kararı niteliğindedir. Doğru cevap (E) şıkkıdır.

9- Aşağıdakilerden hangisi Cumhurbaşkanının karşı imza kuralı olmaksızın yapabileceği işlemlerden biri değildir? (5p)

- a) Mevcut Kara Kuvvetleri Komutanını Genel Kurmay Başkanı olarak atamak
- b) Yeni hükümetin 45 gün içerisinde kurulamaması üzerine TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek
- c) TBMM tarafından kabul edilen toprak reformuyla ilgili bir kanunun Anayasaya aykırı olduğu düşüncesiyle Anayasa Mahkemesine iptal davası açmak
- d) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği personelinin günlük mesai süresini 6 saate düşüren kararname imzalamak
- e) Yargıtay 1. Ceza Dairesi üyesi bir yargııcı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı olarak atamak

AÇIKLAMA: Anayasanın 117. maddesine göre, Genel Kurmay Başkanı, Bakanlar Kurulunun teklifi üzerine Cumhurbaşkanı tarafından yapılır. Burada karşı imza kuralı söz konusudur. Diğer şıklarda yer alan yetkiler ise, doğrudan Cumhurbaşkanının iradesiyle ve tek başına yapacağı işlemlerdir. Doğru cevap (A) şıkkıdır.

10- Bakanlar Kurulu ile ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi doğru değildir? (4p)

- a) Başbakanın Yüce Divana sevk edilmesi halinde Bakanlar Kurulu istifa etmiş sayılır
- b) Başbakanın önerisi üzerine Cumhurbaşkanı bir bakanı görevinden azledebilir.
- c) Seçimlerin belli olmasından itibaren bir bakanlığın boşalması durumunda bu bakanlığa başka bir bakan vekâlet eder ve seçime kadar bu bakanlığa atama yapılmaz
- d) Seçim kararı alındıktan sonra Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanları görevlerinden çekilir ve yerlerine bağımsız bakanlar atanır
- e) TBMM dışından atanan bir bakan milletvekili yasama dokunulmazlığına sahip olur

AÇIKLAMA: Anayasanın 113. maddesi, herhangi bir nedenle boşalan bakanlığa en geç 15 gün içinde bir bakan atanacağını düzenlemektedir. Seçimlerin belli olmasıyla ilgili bir istisnadan söz edilmemiştir. Diğer şıklardaki hususlar ise Bakanlar Kurulu açısından doğrudur. Doğru cevap (C) şıkkıdır. TBMM'nin Bakanlar Kuruluna KHK çıkarma yetkisi vermesi, "yetki kanunu" ile gerçekleşebilir, yani kanun şeklinde yapılabilir. Diğer şıklarda yer alan kararlar ise, parlamento kararı niteliğindedir. Doğru cevap (E) şıkkıdır.

11- Aşağıdakilerden hangisi Anayasada yüksek mahkeme olarak sayılmamıştır? (4p)

- a) Uyuşmazlık Mahkemesi
- b) Askeri Yargıtay
- c) Yargıtay
- d) Yüksek Seçim Kurulu**
- e) Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

AÇIKLAMA: Anayasanın Yargı'yı düzenleyen üçüncü bölümünde yüksek mahkemeler 146 ila 158. maddeler arasında düzenlenmiştir. A, B, C ve E şıklarında yazılı olanlar bu kısımda düzenlenmiştir, ancak Yüksek Seçim Kurulu bunların arasında sayılmamıştır. Doğru cevap (D) şıkkıdır. **UYARI:** Yüksek Seçim Kurulu bir mahkeme değildir.

12- Aşağıdaki sayılan yargı işlemlerinden hangisinde ilk derece mahkemesi söz konusu değildir? (4p)

- a) Kasap dükkânından bir kamyon et çalan birini yargılayan Çorum Asliye Ceza Mahkemesi
- b) Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmakta olan bir üst geçit nedeniyle menfaatleri zedelenen bir vatandaşın açtığı yürütmeyi durdurma davasına bakan Konya İdare Mahkemesi
- c) Yurt dışından mali yardım aldığı iddiasıyla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı tarafından aleyhinde kapatma davası açılan bir siyasi partinin siyasi parti kapatma davasına bakan Anayasa Mahkemesi
- d) Adam öldürme suçunun temyiz davasına bakan Yargıtay**
- e) Milli Eğitim Bakanı ile eşinin boşanma davasına bakan Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi

AÇIKLAMA: Asliye Ceza Mahkemesi ve Asliye Hukuk Mahkemesi adli yargıda, İdare Mahkemesi ise idari yargıda ilk derece mahkemesidir. Siyasi parti kapatma davalarında Anayasa Mahkemesi ilk derece mahkemesi görevindedir. Yargıtay ise adli yargı davalarını son inceleyen merciidir ki; temyiz davası da böyledir. Doğru cevap (D) şıkkıdır. **UYARI:** Yargıtay bazı kişilerin görev suçlarında ilk derece mahkemesi için görev yapar.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	X	X				i	X		X			
B						P						
C			X			T				X		
D					X	A					X	X
E				X		L		X				